

Innst. S. nr. 246

(2006-2007)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument nr. 4:1 (2006-2007)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om særskilt melding fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen. Ombudsmannens undersøkelse av Politiets utlendingsinternat på Trandum

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Ombudsmannens undersøkelse av Politiets utlendingsinternat på Trandum

Under henvisning til lov 22. juni 1962 nr. 8 om Stortingets ombudsmann for forvaltningen § 12 annet ledd, har ombudsmannen i en særskilt melding orientert Stortinget om undersøkelsen av en del forhold vedrørende Politiets utlendingsinternat på Trandum.

Ombudsmannen gjennomfører hvert år flere besøk til forvaltningsorganer og institusjoner. Hensikten med disse besøkene er blant annet å få et bedre innblikk i forholdene på det enkelte sted og å spre kunnskap om ombudsmannsordningen til forvaltningens tjenestemenn og til borgerne. Ombudsmannen har særlig funnet grunn til å prioritere besøk til institusjoner der personer er frihetsberøvet eller gjenstand for andre tvangstiltak.

Sammen med tre medarbeidere besøkte ombudsmannen 1. mars 2006 Politiets utlendingsinternat på Trandum. Besøket var en oppfølging av besøk 17. november 2005 til Politiets utlendingsenhet (PU), som har ansvaret for driften av internatet. Under besøket på Trandum ble det gitt en generell orientering av representanter fra PU og ledelsen ved internatet. Temaene var blant annet bruk av frihetsbegrensende og inngripende tiltak og tvang overfor de internerte, arbeidet med lov- og forskriftsfesting av internatets drift, opplæring av personalet og bruk av innleid arbeidskraft, helsetjenestene som tilbys de internerte, samtykke til

internering og forholdene for barn og for internerte som må oppholde seg lenge ved internatet.

Det ble også gitt en omvisning på selve internatet, hvor tre avdelinger var i bruk; en familie- og barneavdeling, en enslig- og varetektsavdeling og en sikkerhetsavdeling, som blant annet inneholdt to sikkerhetsceller (glattceller). Internatet hadde et begrenset aktivitetstilbud som bestod i muligheter for lek og ballspill på noen mindre uteområder. Ombudsmannen fikk se et aktivitetsrom med lekeapparater for barn og to små trimrom utstyrt med hvert sitt bordtennisbord og ergometersykel. Det var også tre større oppholdsrom med TV, noe lesestoff og ulike brettspill.

Ombudsmannen hadde samtaler med flere av de internerte og mottok også skriftlige klager fra enkelte av dem.

På bakgrunn av mottatt informasjon og egne observasjoner besluttet ombudsmannen å undersøke enkelte forhold nærmere.

Innledende bemerkninger

Utlendingsinternatet er en lukket institusjon for utlendinger hjemlet i utlendingsloven 4. juni 1988 nr. 64 § 37 d, der det fremgår at utlendinger som pågripes og fengsles i medhold av utlendingslovens regler "som hovedregel" skal anbringes i utlendingsinternat.

Tidligere ble utlendinger som var fengslet etter utlendingsloven innsatt i ordinære fengsler, med andre ord sammen med personer som var mistenkt eller domfelt for straffbare forhold. Begrunnelsen for opprettelsen av internatet var blant annet kritikken som var blitt fremsatt mot norske myndigheter for denne ordningen. Europarådets torturforebyggelseskommité (the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment - CPT) omtalte blant annet disse forholdene etter et besøk til Norge i 1993 og anbefalte i sin rapport at personer fengslet etter utlendingsloven ble holdt atskilt fra varetektsinn-

satte. CPT ga også uttrykk for at de aktuelle utlendingene burde holdes i andre lokaliteter enn fengsler.

Det er to grupper av utlendinger som kan fengsles og holdes internert. For det første gir utlendingsloven § 37 sjette ledd hjemmel for å pågripe og fengsle utlending som oppholder seg i riket dersom vedkommende "nekte å oppgi sin identitet" eller det er "skjellig grunn" til å mistenke at han "oppgir falsk identitet". Det er en betingelse for pågrep og fengsling at et pålegg om et bestemt oppholdssted eller meldeplikt for utlendingen ikke overholdes eller anses åpenbart utilstrekkelig. Samlet fengslingstid kan ikke overstige 12 uker, med mindre det foreligger "særlige grunner".

For det andre gir utlendingsloven § 41 femte ledd hjemmel for pågrep og fengsling av en utlending dersom dette "er nødvendig for å sikre iverksetting" av et vedtak som innebærer at vedkommende må forlate riket. Tilsvarende gjelder dersom utlendingen "ikke gjør det som er nødvendig" for å fremskaffe gyldig reisedokument, og formålet med fengslingen er å "fremstille utlendingen for aktuelle lands utenriksstasjon for å få utstedt reisedokument". Fengsling kan besluttes for høyst to uker, men etter omstendighetene forlenges til maksimalt seks uker.

I tillegg til dem som har vært fengslet etter utlendingsloven, har det også oppholdt seg utlendinger på internatet i kortere perioder etter eget samtykke i påvente av hjemreise. I instruks for Politiets utlendingsinternat 25. mai 2005 pkt. 6 heter det at samtykke "skal under ingen omstendighet benyttes utover 6 dager".

Politiets utlendingsenhet har opplyst at enheten står overfor store utfordringer ved driften av internatet, som huser barnefamilier, enslige mindreårige og voksne fra ulike kulturer og språkgrupper. Mange av de internerte befinner seg i en presset livssituasjon og flere sliter med psykiske eller fysiske lidelser. PU besitter også ofte begrenset kunnskap om den enkeltes bakgrunn og situasjon. Oppholdstiden for det store flertallet internerte er bare noen få døgn, men enkelte har vært internert i vesentlig lengre tid og i noen tilfeller i over et år.

Det var på tidspunktet for ombudsmannens besøk ikke utarbeidet egne regler i lov eller forskrift om driften av internatet. Derimot fantes det en instruks for internatet, fastsatt av lederen for Politiets utlendingsenhet. Det er opplyst at driften i stor utstrekning har tatt utgangspunkt i reglene for politiarrest og at PU har støttet seg på politiloven og politifaglige vurderinger med hensyn til bruken av frihetsbegrensende tiltak, makt og tvang.

I ettertid har ombudsmannen som høringsinstans mottatt et forslag til tillegg i utlendingsloven § 37 d fra Justis- og politidepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet og et forslag til en ny forskrift med hjemmel i samme bestemmelse fra Justisdepartementet. Begge høringsbrevene var datert 4. juli 2006.

Bruken av sikkerhetsceller og annen tvang. Behovet for lov- og forskriftsregulering av internatets drift

Politiets utlendingsenhet ble i brev fra ombudsmannen 6. april 2006 bedt om å gi en redegjørelse for det rettslige grunnlaget for bruken av sikkerhetsavdelingen

og sikkerhetscellene ved internatet. Det ble blant annet vist til opplysninger om at utlendinger som oppholder seg ved internatet etter samtykke, også kan bli overført til sikkerhetsavdelingen og til sikkerhetscellene. Det ble også bedt om en utdyping av hvilke forhold som kunne tilsi plassering i henholdsvis sikkerhetsavdeling og sikkerhetscelle og en nærmere oversikt over det totale omfanget av bruken av sikkerhetscellene ved internatet.

Videre ble det bedt om PUs syn på om forholdene i de to rommene som ble benyttet som sikkerhetsceller ved internatet, ble ansett å være tilfredsstillende. Det ble særskilt vist til at cellene ikke hadde vann, toalett eller tilgang til dagslys.

På bakgrunn av påstander i media om bruk av remmer overfor utagerende internerte, ble PU bedt om å bekrefte muntlige opplysninger gitt under besøket om at det ikke fantes remmesenger ved internatet, men at det i enkelte tilfeller hadde blitt benyttet håndjern, fotjern eller strips. PU ble videre bedt om å redegjøre nærmere for hvilke rutiner som følges med hensyn til beslutninger om og gjennomføring av slike tiltak og om hjemmelsgrunnlaget for bruk av tvang.

I svaret fra Politiets utlendingsenhet 3. mai 2006 ble det vist til at de utfordringene internatet står overfor, har medført at det er opprettet tre atskilte avdelinger. Dette ble ansett som et nødvendig tiltak for å ivareta sikkerhet, ro og orden i den daglige driften av et lukket internat. PU kunne ikke se at en slik differensiering av de innsatte i seg selv krever en egen hjemmel i lov. Kravet til lovhjemmel ble imidlertid ansett å være mer nærliggende i de tilfeller internerte blir tatt ut av det daglige fellesskapet med andre internerte og/eller andre tvangsmidler benyttes.

PU ga likevel uttrykk for at regelverket på området kunne ha vært klarere, og manglende klarhet i regelverket ble opplyst å være utilfredsstillende både for politiet og for de internerte.

Politiets utlendingsenhet opplyste at det i enkelte tilfeller kan fremstå som nødvendig å benytte tvang overfor internerte i form av håndjern eller strips og at bruk av slike tvangsmidler overfor innsatte på internatet har tilstrekkelig hjemmel i lov.

Videre opplyste Politiets utlendingsenhet at de to sikkerhetscellene på internatet ble ferdigstilt i mars 2004 og at det ikke var bygningsteknisk mulig å ivareta hensynet til dagslys i cellene. Det ble opplyst at det føres minuttlogg for alle innsettelse i cellene.

Under ombudsmannens besøk ble det opplyst at opphold i sikkerhetscelle sjelden strekker seg ut over noen timer, men det ble også nevnt et enkelttilfelle der oppholdet hadde vart i flere døgn. PU ble bedt om å redegjøre for hvilke tiltak politiet eventuelt iverksetter dersom oppholdet i sikkerhetscelle strekker seg over lengre tid og for hvem som utfører oppgaven med å ha tilsyn med dem som er plassert i sikkerhetscelle. Utlendingsenheten ble til slutt på nytt bedt om å redegjøre for hvilke rutiner som følges med hensyn til beslutninger om og gjennomføring av tvangsmessige tiltak.

I brev 9. juli 2006 svarte PU at de bestemmelsene i politiloven som regulerer politiets adgang til tvangs-

midler i tjenesten, var ment som en kodifisering av den tidligere generalfullmakten.

PU opplyste at de internertes opphold i sikkerhetscellene har variert fra noen få minutter til ca. ett døgn. Det ble videre opplyst at i de tilfeller der oppholdet i sikkerhetscelle har strukket seg over tid, har rutinen vært at vaktlederen skal "varsle jourhavende polititjenestemann på internatet, saksbehandler og ansvarlig jurist i politiet". Sistnevnte skal vurdere om vedkommende skal overføres til et ordinært fengsel.

Det fremgår videre av nevnte brev at de åtte øvrige cellene på sikkerhetsavdelingen i tillegg er innredet med seng, madrass, sengetøy, skrivebord, stol og skap og at innsatte på avdelingen har tilgang til alle rommene, toalett, dusj, røykerom, aktivitetsrom og luftegård fra klokken 8 og frem til midnatt. Etter innlåsing for natten må den internerte benytte seg av en ringeklokke for å varsle tilsatte på internatet dersom det er behov for å benytte toalett.

Tilsyn av internerte som er satt på sikkerhetscelle skal ifølge PU foretas av personell som har politimyndighet, men på grunn av kapasitetshensyn har det forekommet at vektere har foretatt tilsynet.

Beslutninger om tvangsmessige tiltak treffes ifølge Politiets utlendingsenhet av personell med politimyndighet.

Ombudsmannens merknader

Ombudsmannen finner at hjemmelen for selve fengslingen og for de tiltak som med nødvendighet følger av å være på en lukket institusjon, er tilfredsstillende. Undersøkelsene har imidlertid synliggjort et sterkt behov for en klar regulering av internatets drift, og særlig for den bruk av inngripende tvangsmidler som kan finne sted overfor enkelte av de internerte. Det gjeldende hjemmelsgrunnlaget for bruk av enkelte tvangsmidler har vært for vagt og derfor lite tilfredsstillende i forhold til de internertes rettigheter og de tilsattes plikter.

Et eksempel på at hjemmelsgrunnlaget har vært for svakt, er bruken av de to sikkerhetscellene på internatet. Bruk av sikkerhetscelle er et tvangsmiddel som også blir benyttet i fengsler.

Det er uklart hvorfor et tilfredsstillende regelverk for utlendingsinternatet ikke er på plass, selv etter lengre tids drift. For andre institusjoner i samfunnet der borgerne er frihetsberøvet, som fengsler og lukkede psykiatriske institusjoner, er det utviklet et omfattende lov- og forskriftsverk der blant annet bruken av tvang overfor de innsatte/pasientene er regulert. Den omfattende reguleringen av disse institusjonenes drift og bruk av tvang understreker det problematiske i å drive en lukket institusjon som utlendingsinternatet uten et tilstrekkelig klart regelverk.

Forslaget til nytt fjerde til sjetten ledd i utlendingsloven § 37 d inneholder klare vilkår for når ulike tvangsmidler skal kunne benyttes og vilkårene skjerpes dersom det skal tas i bruk mer inngripende tiltak som for eksempel plassering i sikkerhetscelle. Forskriftsforslaget utfyller disse bestemmelsene.

Tilsynsmyndighetenes mulighet til å foreta en etterfølgende vurdering av beslutninger og vedtak gjort ved internatet, styrkes av at det oppstilles et krav om journalnedtegnning, blant annet av vedtak om overføring til sikkerhetsavdeling og bruk av andre maktmidler. Det foreslås videre forskriftsfestet rutiner for internt politimessig tilsyn, og det foreslås opprettet et eksternt tilsynsråd etter modell fra kriminalomsorgen.

Ombudsmannen har på bakgrunn av PUs redegjørelser lagt til grunn at hensynet til sikkerhet, ro og orden på internatet nødvendiggjør en viss bruk av tvangsmidler. Den foreslåtte lov- og forskriftsfestingen av denne bruken er etter ombudsmannens syn et nødvendig skritt for å bedre de internertes rettssikkerhet.

Etter sitt besøk til utlendingsinternatet i oktober 2005, skrev CPT følgende om sikkerhetscellene i sin rapport 28. mars 2006:

"In the CPT's opinion, in their present state, these two cells are unsuitable for detention of any kind."

Ombudsmannen antar at også norske myndigheter har funnet de aktuelle cellene uegnet til dette formålet, siden de nå er avvirket. I departementets kommentarer til det nylig fremsatte lovforslaget fremheves det at cellene som skal benyttes "må ha en slik utforming at plassering i cellene gjør inngrepet så lempelig som mulig, men samtidig oppfyller formålet med å ivareta ro, orden og sikkerhet på utlendingsinternatet eller sikre iverksetting etter § 41". Departementet understreker videre at cellene skal ha tilgang til dagslys og som et minimum inneholde ren madrass og tepper eller tilsvarende. Slik saken er opplyst, har ikke ombudsmannen funnet grunn til å gå videre med spørsmålet om cellenes utforming mv.

I den nevnte rapporten fra CPT ble det bedt om detaljert informasjon fra norske myndigheter om rutinene og praksis for bruk av "strips" ved sikkerhetsavdelingen. Ombudsmannen har merket seg at norske myndigheter i sitt svar til komiteen 28. september 2006 skriver at bruk av slike tvangsmidler bare skjer i ekstreme tilfeller, for eksempel ved selvskading og voldelig atferd mot andre internerte eller tilsatte. Det understrekes at ansvarlig polititjenestemann må skrive rapport om hendelsen og at bruk av "strips" bare skjedde to ganger i løpet av 2005. CPT anbefalte også at det må føres register over hvem som blir plassert i isolasjon, bakgrunnen for plasseringen, opplysninger om når tiltakene ble iverksatt og avsluttet, hvilke tiltak som eventuelt ble benyttet, hvem som fattet beslutningen samt hvor vedkommende var plassert. Norske myndigheter har i sitt svar til komiteen opplyst at et slikt register vil bli ført.

Ombudsmannen finner etter dette ikke grunn til å gå videre med spørsmål knyttet til bruken av "strips" og isolasjon.

Bruk av kommunikasjonskontroll

I skrevet "Information about the Police Detention Centre, Trandum", som var oppslått på internatet, fremgikk det at politiet kunne bestemme om den internerte skulle kunne motta brev, besøk eller telefonsam-

taler. Det fremgikk imidlertid ikke i hvilke tilfeller slike begrensninger kunne benyttes eller hvordan vedtak om dette ble truffet. PU ble derfor bedt om å vurdere praksisen slik den var beskrevet i skrevet, i forhold til reglene om varetektsfengsling i straffeprosessloven.

I brev 3. mai 2006 svarte Politiets utlendingsenhet at det ikke blir praktisert kommunikasjonskontroll ved internatet og at punktet vedrørende dette hadde kommet med i informasjonsskrivet ved en inkurie. Dette ble beklaget. PU opplyste at de internerte har anledning til å ringe gratis til hvem de vil, fem minutter pr. dag. Ut over dette kan de internerte fritt ringe advokat, saksbehandlere i Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda eller politiet. Det ble videre opplyst at de internerte har anledning til å motta besøk på internatet i besøkstiden mellom klokken 16.00 og 18.00 alle dager. De internerte har ifølge PU også adgang til å motta besøk utenom disse tidene dersom dette er administrativt og sikkerhetsmessig forsvarlig.

I lov- og forskriftsforslaget fremgår det at de internerte som utgangspunkt skal ha rett til å motta besøk, telefonere og til å motta og sende postsendinger. Det foreslås lovfestet en adgang for politiet til å beslutte kontrolltiltak der det foreligger bestemte omstendigheter, men ikke på generelt grunnlag.

Retten til ukontrollert kommunikasjon gjelder også i lukkede institusjoner. Lov- og forskriftsforslagets understrekning av de internertes rettigheter til fri kommunikasjon og den nærmere regulering av politiets beslutninger om kontrolltiltak vil, slik ombudsmannen ser det, bedre de internertes rettssikkerhet.

Politiets utlendingsenhet har beklaget de feilaktige opplysningene som var kommet med i informasjonsskrivet som var oppslått på internatet under ombudsmannens besøk, og har opplyst at skrevet vil endres på dette punkt. Ombudsmannen anser det uheldig at informasjonsmaterialet til de internerte inneholdt feilaktige opplysninger om så vidt viktige forhold, og finner at beklagelsen er på sin plass. Ombudsmannen har bedt om å få oversendt en kopi av det oppdaterte informasjonsskrivet.

Samtykke til internering

I brev 6. april 2006 ble Politiets utlendingsenhet bedt om å redegjøre nærmere for hvordan samtykke til internering blir innhentet og hvilken informasjon som blir gitt i forkant. Dette var også temaer som ble diskutert under ombudsmannens besøk. PU ble videre bedt om å opplyse hvordan eventuelle språkproblemer i forbindelse med avgivelse av samtykke søkes løst. Det ble også bedt om en redegjørelse for hvilke restriksjoner de samtykkende blir underlagt og om de blir ransaket ved innkomst til internatet.

Politiets utlendingsenhet opplyste i brev 3. mai 2006 at det i liten grad blir brukt samtykke som grunnlag for opphold ved internatet og at det nye ventemottaket i Lier, som kom i drift 27. mars 2006, i stor grad vil erstatte ordningen. På bakgrunn av dette forventet politiet at behovet for bruk av samtykke ville bli ytterligere redusert. PU opplyste videre at samtykke blir innhentet ved at utlendingen blir foreholdt en samtykkeerklæring

og at denne, etter behov, eventuelt blir oversatt for vedkommende ved bruk av tolk.

PU understreket videre at det i utgangspunktet er uaktuelt å benytte tvang overfor personer som har samtykket til opphold ved utlendingsinternatet. Ved et par anledninger har det likevel forekommet at samtykkende utlendinger er pågrepet og tatt ut av fellesskapet, for så å bli dimittert. Årsakene til dette ble opplyst å være ordensforstyrrelser. PU bekreftet for øvrig at også de samtykkende blir visitert ved innkomst og at deres verdisaker blir oppbevart i lukket sikkerhetsskap under oppholdet på internatet.

I nytt brev ble Politiets utlendingsenhet bedt om å opplyse om det gis informasjon til de samtykkende om hva samtykket konkret innebærer ut over det som fremgår av selve samtykkeerklæringen, for eksempel om de begrensninger i bevegelsesfrihet som den enkelte underkaster seg, og om de forholdsvis omfattende inspeksjonsrutinene som praktiseres ved internatet. PU ble også bedt om å redegjøre noe nærmere for bakgrunnen for visiteringen av de samtykkende og ble spurt om det også uttrykkelig må samtykkes til dette.

PU bekreftet i brev 9. juli 2006 at den skriftlige samtykkeerklæringen ikke beskriver nærmere hva oppholdet på utlendingsinternatet vil innebære med tanke på begrensninger i bevegelsesfrihet, inspeksjonsrutiner m.v. Det ble opplyst at det derfor kunne ha forekommet tilfeller der den samtykkende ikke har fått full informasjon om forholdene på internatet, ut over at det er lukket.

Ombudsmannens merknader

De redegjørelser Politiets utlendingsenhet har gitt for den eksisterende praksisen med samtykkende internerte, kan tyde på at den enkeltes samtykke i noen tilfeller har blitt gitt på bakgrunn av mangelfull informasjon.

Samtykkeerklæringen inneholder ingen nærmere informasjon om hvilke restriksjoner som gjelder for de internerte under oppholdet. Erklæringen er videre utformet på norsk. PU har opplyst at tolk har blitt benyttet ved behov, men at språkvansker kan ha medført at samtykkende kan ha hatt en dårlig forståelse av det nærmere innholdet i samtykket. Dette er problematisk sett i lys av at også de samtykkende er undergitt inngripende frihetsberøvelse og omfattende kontrolltiltak. Blant annet er det opplyst at alle har blitt visitert ved ankomst og fratatt eiendeler uten at de uttrykkelig har samtykket til dette. Ombudsmannen viser også til inspeksjonsrutinene på internatet, som mange av de internerte har oppfattet som problematiske i forhold til privatliv.

Det er også grunn til å stille spørsmål om hva slags pressituasjon enkelte er i når samtykket gis. Ombudsmannen viser til at PU under besøket opplyste at flere av de personene som har oppholdt seg på internatet etter samtykke, ikke har hatt noe annet botilbud. I samtykkeerklæringen fremgår det at en utlending som forlater internatet, ikke kan komme inn igjen. Dette kan medføre at den reelle muligheten for den enkelte til å trekke sitt samtykke etter internering, kan være begrenset.

Disse forholdene tilsier etter ombudsmannens mening at praksisen med å plassere samtykkende på internatet vanskelig kan fortsette slik den til nå har vært gjennomført.

I forslaget til lovendring i utlendingsloven og i forslaget til ny forskrift er ikke de samtykkende nevnt. Ombudsmannen kan heller ikke se at denne gruppen er nevnt i merknadene til endringene.

Ombudsmannen forstår departementenes lov- og forskriftsforslag slik at det ikke lenger åpnes for å plassere personer på internatet etter samtykke. I PUs brev 9. juli 2006 er det også denne forståelsen som er lagt til grunn. Hvis dette er riktig, bør dette ifølge ombudsmannen presiseres. Dersom det likevel åpnes for at samtykkende fortsatt skal kunne interneres på Trandum, må det vurderes nærmere hvordan dette skal foregå og hvordan de samtykkende og deres behov for informasjon kan ivaretas.

Bruk av innleide vektere

Under ombudsmannens besøk til internatet ble bruken av innleide vektere fra selskapet Falck Norge AS (nå Group 4 Securicor - G4S) som arrestforvarere og til forefallende transportoppdrag, tatt opp. Politiets utlendingsenhet orienterte om hvilke krav til opplæring som stilles til vekterne og om hvordan samarbeidet mellom politiet og firmaet så langt hadde fungert. PU opplyste at politiet er involvert i tilsettingene av vekterne som skal arbeide ved internatet, og kan kreve uegnede vektere omplassert.

Etter anmodning fra ombudsmannen har Politiets utlendingsenhet i brev 3. mai 2006 redegjort nærmere for de konkrete ansvarsforholdene på internatet. Det er opplyst at alle vekterne tilsatt i Falck Norge AS som har sitt arbeidssted ved Politiets utlendingsinternat, er underlagt vaktleder ved internatet og at det alltid er politiansatte med politimyndighet på arbeid i tillegg til vekterne. PU har videre opplyst at vekterne ikke har noen "beslutningsmyndighet opp mot regelverk" og at de i hovedsak utfører gjøremål knyttet til tilrettelegging av oppholdet for beboere, så som administrering av besøksordning, gjennomføring av ringetider, matservering og følge mellom avdelinger, samt transporter.

Politiets utlendingsenhet ble i nytt brev bedt om å presisere hvorvidt vekterne er delegert myndighet til å bruke tvang og om vekterne foretar visitasjon av de internerte. Til dette har PU i brev 9. juli 2006 svart at vektere på internatet ikke har politimyndighet og således ikke har "myndighet til å benytte tvangsmidler overfor de innsatte". Vekterne skal "holde seg på trygg avstand og varsle personell med politimyndighet" dersom det oppstår en situasjon som gjør bruk av tvang nødvendig. Ifølge PU hadde det imidlertid forekommet tilfeller "der vekterne har blitt gitt anledning til å visitere innsatte".

Ombudsmannens merknader

I en institusjon der det benyttes inngripende kontrolltiltak og tvangsmidler, må disse være tilstrekkelig for-

ankret i lov. Det er også viktig at de som utøver slik myndighet har den nødvendige opplæring, kunnskap og erfaring. Dette er forhold som også har vært understreket av CPT ved komiteens besøk til Norge. I sin avsluttende rapport etter besøket i oktober 2005 har CPT stilt spørsmål om vekterne får "appropriate training".

Vekterne på internatet har ikke politimyndighet, og Politiets utlendingsenhet har understreket at de derfor ikke kan benytte tvangsmidler overfor de internerte. Det fremgår av PUs årsmelding for 2004 at arrestforvarerfunksjonen i hovedsak utføres av vektere. Ut fra politiets egen beskrivelse av forholdene ved internatet, antar ombudsmannen at det vil kunne oppstå akutte situasjoner der det vil være behov for maktutøvelse og tvangsmidler. PUs holdning er som nevnt at vekterne i en slik situasjon skal "holde seg på trygg avstand" og varsle annet personell med politimyndighet. Ombudsmannen stiller spørsmål om dette lar seg praktisere i alle situasjoner, og om vekterne er seg bevisst at de i utgangspunktet ikke kan ty til tvangsmidler. Bruken av vektere til å visitere internerte synliggjør i alle fall at regelverk og grunnleggende rettssikkerhetsprinsipper har måttet vike for praktiske behov og ressursmangel. Instruksen pkt. 3.1 åpner ikke for en slik bruk av vekterne. Ombudsmannen understreker at det er politiets ansvar å organisere driften av internatet på en slik måte at risikoen blir minst mulig for at de som arbeider der, går ut over sine fullmakter.

I det foreliggende lov- og forskriftsforslaget foreslås det at dagens bruk av sivile vektere ved internatet skal avvikles. Vekterne skal erstattes med transportledsagere, som skal gis begrenset politimyndighet. Transportledsagerne skal blant annet ha 3-årig videregående skole, de skal rekrutteres blant ulike yrkesgrupper og de skal gjennomføre et 4-ukers kurs ved politihøyskolen. De foreslåtte endringene vil etter departementets oppfatning styrke kontinuitet og kvalitetsmessig utførelse av den krevende tjenesten ved internatet.

Etter dette finner ikke ombudsmannen grunn til å gå nærmere inn på bruken av sivile vektere ut over å understreke betydningen av at inngripende kontrolltiltak og tvangsmidler bare må utøves av personell som er gitt uttrykkelig fullmakt til å foreta slike handlinger. Det må også sørges for at opplæringen er tilstrekkelig til å imøtekomme internatets utfordringer, som synes å stille store krav til personlig egnethet hos personellet. Ombudsmannen har merket seg at det tas sikte på å rekruttere nyansatte fra forskjellige yrkesgrupper og med ulik bakgrunn og kompetanse.

Aktivitetstilbudet til de internerte

Aktivitetstilbudet til de internerte, og særlig til dem som er internert i lengre tid, var et sentralt tema under samtalene ved besøket på utlendingsinternatet. I oppfølgende brev fra ombudsmannen 6. april 2006 ble det vist til at det i skrivet "Information about the Police Detention Centre, Trandum", som var oppslått på internatet, var opplyst at trimrommene kunne åpnes mellom klokken 08.00 og 20.00 "if there is enough staff on duty". Åpning av luftgården forutsatte, ifølge samme

skriv, også at tilstrekkelig personale var tilgjengelig. Politiets utlendingsenhet ble bedt om å opplyse i hvilken utstrekning det faktisk blir gitt mulighet for de internerte til å benytte trimrommene og luftegården og om personellmessige forhold vanskeliggjør dette. Det ble også bedt om politiets syn på om det eksisterende aktivitetstilbudet ble ansett tilstrekkelig for de som er internert over lengre tidsperioder og om det eventuelt forelå konkrete planer for utvidelse av tilbudet.

Politiets utlendingsenhet opplyste i sitt svar 3. mai 2006 at adgang til luftegård og aktivitetsrom tilbys de internerte innen de satte tidsrammer, men at det har forekommet tilfeller hvor internerte har måttet vente på å bli gitt tilgang til disse stedene fordi de ansatte har måttet prioritere andre oppgaver. PU erkjente at aktivitetstilbudet kunne ha vært bedre, spesielt for de internerte med lang botid, men påpekte at gjennomsnittlig botid ved internatet bare er tre døgn.

Ombudsmannens merknader

Ombudsmannen viser til at lovforarbeidene da utlendingsinternatet ble etablert forutsatte at aktivitetstilbudet ved internatet må være tilstrekkelig for internering over noe tid. Informasjonen fra Politiets utlendingsenhet tyder på at forutsetningen om en differensiering i tilbudet til de som har lang fengslingstid og de som er fengslet i en kort periode, ikke er fulgt opp.

Det er en alminnelig og anerkjent erfaring at frihetsberøvelse generelt sett vil kunne være en stor påkjenning, særlig for de som utholder frihetsberøvelse over lang tid. Det er myndighetenes ansvar å søke å lette oppholdet for disse, og tilbud om sysselsetting og aktiviteter vil stå sentralt i en slik sammenheng. En slik tenkning er rådende innen kriminalomsorgen.

Internering på politiets utlendingsinternat er ikke betinget av at den internerte er kjent skyldig i straffbare handlinger. Tiltaket har ikke pønål karakter. Slik sett har fengsling etter utlendingsloven flere paralleller til varetektsfengsling. Utlendinger som var fengslet etter utlendingsloven, ble tidligere anbrakt i ordinære fengsler og under samme forhold som domfelte og varetektsinnsatte. Fortsatt kan dette være et alternativ for enkelte. Forholdene for varetektsinnsatte synes også av denne grunn å være et naturlig sammenligningsgrunnlag, et stykke på vei.

De erfaringer som politiet har formidlet til ombudsmannen, bekrefter at oppholdet på internatet for mange kan være tungt. Fysisk og psykisk stress og episoder med utagerende atferd og selvskading forekommer. Dette er også en vesentlig begrunnelse for det omfattende inspeksjonsopplegget ved internatet. Ombudsmannen har vanskelig for å forstå at politiet i en slik situasjon ikke i større grad har søkt å redusere presset på særlig de internerte med lang fengslingstid.

Politiets utlendingsenhet har vist til at de internerte som oppholder seg lenge på Trandum, "sitter på løsningen til sin egen sak". Ombudsmannen forstår dette slik at disse utlendingene blant annet kan samarbeide om å avklare og få verifisert sin identitet. Selv om dette kan være riktig, er det ingen akseptabel forklaring på manglende oppfølging av forutsetningene i lovens for-

arbeider. Human behandling etter norsk rettstenkning innebærer blant annet at frihetsberøvede gis anledning til meningsfylte aktiviteter. Utilstrekkelige forhold ved internatet må uansett ikke brukes som pressmiddel overfor de internerte.

Ombudsmannen har merket seg at Politiets utlendingsenhet, etter CPTs besøk, inngikk en avtale med Deichmanske bibliotek og nå tilbyr utlån av bøker på en rekke språk. I sin rapport 28. mars 2006 anbefalte CPT at norske myndigheter skulle ta skritt for å sikre at alle de internerte ble gitt mulighet til minst én time opphold i friluft hver dag. Myndighetene ble også oppfordret til å fortsette arbeidet med å utvide aktivitetstilbudet ved internatet og øke mulighetene for de internerte til å benytte dagens tilbud.

I forslaget til nytt tredje ledd i utlendingsloven § 37 d er det uttrykkelig fastslått at de internerte skal ha rett til opphold i friluft og til fysisk aktivitet. Forskriftsforslagets presiserer retten til friluft og aktivitet ytterligere.

Ombudsmannen finner at endringene i aktivitetstilbudet som nå er foreslått, er positive. Etter ombudsmannens syn bør imidlertid myndighetene også vurdere å få på plass midlertidige løsninger som vil gi de internerte med lengre oppholdstid et økt aktivitetstilbud i den perioden ombyggingen og utbyggingen av den eksisterende bygningsmassen pågår. Ombudsmannen finner også grunn til å understreke at rett til opphold i friluft i minst en time er et minimumskrav etter forskriftsforslaget og at det bør søkes tilrettelagt for at de internerte skal kunne oppholde seg utendørs i lengre perioder enn dette.

Mattilbudet til de internerte

Under ombudsmannens besøk ble det opplyst at de internerte gjennom hele døgnet hadde tilbud om brødmat med pålegg, melk, juice og varm drikke. Videre ble det opplyst at de fikk utdelt en frukt hver dag, men ingen grønnsaker. Til middag var tilbudet frysetørket mat av typen "Real Turmat", pulversuppe eller lignende som blandes ut med varmt vann. Mange av de internerte som ombudsmannen og hans medarbeidere hadde samtaler med, klaget over mattilbudet. Det ble blant annet anført at den frysetørkede maten, ved inntak over lengre tid, førte til magebesvær.

Ombudsmannen har forstått politiet slik at det ikke er anledning for de internerte til å bringe med seg egen mat. Det foreligger så vidt ombudsmannen forstår heller ikke andre muligheter for å kjøpe seg mat eller supplere den maten som utdeles. En slik mulighet finnes i fengsler.

Etter besøket ble det i media opplyst at Politiets utlendingsenhet hadde besluttet å legge om kostholdet ved internatet. PU ble i brev fra ombudsmannen bedt om å redegjøre for dette, og for de vurderingene som lå til grunn for beslutningen. I brev 3. mai 2006 opplyste utlendingsenheten at mattilbudet til de internerte, etter innføringen av varm cateringmat som middag, ble ansett som "meget bra" og at det kan sammenlignes med det som tilbys innenfor eksempelvis helsesektoren. Det ble også opplyst at maten som nå serveres, ivaretar religiøse og kulturelle hensyn.

Kostholdet ved internatet frem til omleggingen etter ombudsmannens besøk tilfredsstilte ikke retningslinjene for kosten i fengsler. Ombudsmannen fant det vanskelig å se akseptable grunner til at kostholdet for de internerte skulle være vesentlig dårligere enn det som tilbys innsatte i fengslene.

Ombudsmannen har bedt PU merke seg de forholdene som er påpekt, og forutsetter at mattilbudet som nå gis ved internatet, er ernæringsmessig tilfredsstillende.

Inspeksjoner

I instruksen for Politiets utlendingsinternat pkt. 2.3 heter det følgende om gjennomføringen av inspeksjoner:

"Internatet skal inspiseres minimum hvert 30. minutt. Alle dører og vinduer skal kontrolleres, rom inspiseres, vinduer kontrolleres. Avvik utbedres om mulig på stedet, og inspeksjonen føres i vaktjournalen."

I samtalene med de internerte og fra andre kilder kom det frem at mange følte at de ikke ble gitt mulighet til privatliv på grunn av de hyppige inspeksjonene. En del følte også at inspeksjonene virket forstyrrende for søvn mv. Det fremgikk også at de døgnkontinuerlige inspeksjonene omfatter toalettene, dusjene osv. Politiets utlendingsenhet ble i brev fra ombudsmannen bedt om å begrunne nærmere hvorfor det ble ansett nødvendig med et slikt inspeksjonsopplegg ved internatet. Det ble vist til at inspeksjonsrutinene syntes å være mer omfattende enn i de fleste fengselsavdelinger. PU ble videre bedt om å opplyse hvordan inspeksjonene konkret blir gjennomført, og hvilke forholdsregler politiet eventuelt tar for å søke å balansere de hensynene som begrunner inspeksjonene opp mot hensynet til de internertes rett til privatliv. Det ble også stilt spørsmål om det faktisk skjer en differensiering i inspeksjonsintensiteten. I brev 3. mai 2006 understreket Politiets utlendingsenhet at de tilsatte ved internatet har svært liten historikk eller kjennskap til de personene som interneres, i motsetning til hva som ofte gjelder i fengsler. Det vises til at det har forekommet tilfeller av selvskading og selvdrap og at dette faktum har dannet grunnlaget for en hyppigere inspeksjonsrutine enn det som er vanlig i fengsler.

Det ble også vist til at det med mellom åtte og elleve tusen overnatningsdøgn pr. år, hvor så mange personer bor tett sammen, vil kunne forekomme forskjellige former for kriminalitet. PU fastholdt at inspeksjonene utføres og skal utføres på en mest mulig diskret måte slik at den enkelte beboers integritet ivaretas, men at man i enkelte tilfeller må slå på lyset på rommene eller benytte lommelykt for å konstatere at forholdene er trygge.

Etter ytterligere spørsmål fra ombudsmannen gjentok Politiets utlendingsenhet i brev 9. juli 2006 at politiet ofte besitter mangelfulle opplysninger om den enkeltes bakgrunn, helsesituasjon, eventuelle straffbare forhold mv. når vedkommende ankommer internatet, blant annet fordi de som interneres ofte har ukjent identitet, kort opphold i Norge og gjerne har hatt

liten eller ingen kontakt med norske myndigheter. Det ble videre vist til at de fleste internerte bare oppholder seg på internatet i noen få dager, slik at det kan være vanskelig å danne seg et klart bilde av vedkommendes atferd. PU opplyste at det var vurdert om det skulle foretas mindre hyppige inspeksjoner av enkelte grupper, særlig av de samtykkende og de som har lengre tids opphold, men at det foreløpig ikke var funnet grunnlag for å foreta en slik differensiering.

Ombudsmannens merknader

Ombudsmannen antar at hyppige inspeksjoner kan være nødvendig på et sted som utlendingsinternatet, der det er stor gjennomstrømming av utlendinger med ulik bakgrunn og ulike forutsetninger, og der mange også vil være i en svært presset situasjon. Et intenst inspeksjonsopplegg anvendt på alle de internerte, reiser imidlertid spørsmål av både etisk og rettslig karakter. Inspeksjoner på soverom og i dusj- og toalettrom vil utgjøre et inngrep i den internertes personlige sfære, også når det tas hensyn til at dette foregår i en lukket institusjon der kontroll og inspeksjoner må påregnes. I denne forbindelse viser ombudsmannen til EMK art. 8, som slår fast utgangspunktet om at enhver har rett til respekt for sitt privatliv.

Når inspeksjonene er begrunnet i sikkerhet, må utgangspunktet være at inspeksjonsvirksomheten ikke skal gå lenger enn hensynet til sikkerheten tilsier. Overfor en del av de internerte antar ombudsmannen at det er klart at det ikke vil være "nødvendig" ut fra sikkerhetsmessige behov med for eksempel nattlige inspeksjoner hvert 30. minutt. Dette kan tenkes å gjelde for blant annet utlendinger med noe tids opphold og som politiet derfor har mer kjennskap til.

Retten til privatliv er nå foreslått lovfestet i nytt tredje ledd i utlendingsloven § 37 d og gjentas i forskriftsforslaget.

I forskriftsforslaget § 24 heter det at "[u]tlendingen skal ha forsvarlig tilsyn og anbringes slik at vedkommende ikke kommer unødig til skade eller utsettes for lidelser, og slik at de ikke kan påføre andre skade". Det skal tas "tilbørlig hensyn til utlendingens nattesøvn". Videre skal det "føres nøye tilsyn med utlendingens helsetilstand". "Utlending som er syk eller påvirket av alkohol eller andre berusende midler, skal inspiseres hver halvtime, med mindre omstendighetene tilsier hyppigere tilsyn." Inspeksjonenes tidspunkt og resultat av disse skal journalføres.

Selv om mange av de hensynene som begrunner hyppige inspeksjoner i politiarrestene også kan gjøre seg gjeldende i forhold til utlendingsinternatet, som å hindre selvskading, føre tilsyn med de internertes helsetilstand osv., er det også noen viktige forskjeller. Ombudsmannen fremhever at mange internerte tilbringer vesentlig lengre tid på internatet enn det som er tilfellet for innsatte i politiarrest.

Ombudsmannen forstår det foreliggende forskriftsforslaget slik at det nå legges opp til en mer differensiert inspeksjonsrutine ved utlendingsinternatet og at dette fortsatt vil ivareta hensynet til nødvendig sikkerhet. Etter ombudsmannens syn bør PU på nytt vurdere

om det, også før forskriften trer i kraft, er grunnlag for å innføre mer differensierte inspeksjonsrutiner.

Forslag til opprettelse av tilsynsråd

I henhold til forslaget til nytt åttende ledd i utlendingsloven § 37 d skal det opprettes et eksternt tilsynsråd som skal føre tilsyn med driften av internatet og behandlingen av utlendingene som oppholder seg der. Tilsynsrådet skal etableres etter samme modell som tilsynsrådene for fengslene.

Ombudsmannen har ved flere anledninger tatt opp spørsmålet om det burde etableres tilsynsråd for landets politiarrester, på samme måte som det i dag er tilsynsråd for fengslene.

De hensyn som taler for opprettelse av tilsynsråd for politiarresten gjør seg i minst like sterk grad gjeldende for utlendingsinternatet, hvor oppholdstiden for enkelte er lang. Ombudsmannen finner det derfor positivt at det nå legges opp til at et eksternt oppnevnt organ skal ha tilsyn med driften ved internatet.

Avsluttende merknader fra ombudsmannen

Ombudsmannen viser til at politiets utlendingsinternat på Trandum fremstår som en fengselslignende institusjon, men uten det regelverket som fengsler er underlagt. Fraværet av rettslig regulering ut over hjemmelsbestemmelsen i utlendingsloven § 37 d og interne retningslinjer/instruks, er slående og klart uheldig, først og fremst av hensyn til de internertes rettssikkerhet. Manglende regulering av driften sett i sammenheng med fraværet av eksternt tilsyn, gjør forholdet etter ombudsmannens syn spesielt uheldig. Dette gjelder ikke minst fordi mange av de internerte er i en vanskelig situasjon og kan ha en bakgrunn som krever ekstra årvåkenhet. Internatet har vært i drift i sin nåværende form siden 1. juli 2004 og det har også vært drift av et lukket internat på Trandum før denne tid. Et klart og gjennomarbeidet regelverk for virksomheten burde ha foreligget på et langt tidligere tidspunkt og før driften ble satt i gang. Ombudsmannen finner det beklagelig at det først nå er foreslått et formelt regelverk for blant annet bruken av tvang og kontrolltiltak ved internatet.

Så vel bygningsmassen som selve driften av internatet er tilpasset det store flertall av utlendinger som har kort oppholdstid på internatet. Dette gjelder blant annet kostholdet og aktivitetstilbudet slik dette var under ombudsmannens besøk. Politiet hadde på det tidspunktet ikke satt i verk særlige tiltak overfor de som har lengre oppholdstid for å lette deres situasjon. Det er etter ombudsmannens oppfatning svært utilfredsstillende at driften og rutinene på denne måten ikke er tilpasset de reelle forhold. Selv om gjennomsnittlig oppholdstid er 3-4 dager, og de materielle forholdene kan vurderes som tilfredsstillende for internerte med korttidsopphold, er det samtidig en del utlendinger som oppholder seg på internatet i mange uker og måneder. Driften og rutinene ved internatet må ta høyde for denne gruppen av internerte, slik det også er forutsatt i lovforarbeidene.

Det er videre et tankekors at utlendingsinternatet ble opprettet etter blant annet kritikk fra CPT, og at oppholdet ved internatet forutsetningsvis skulle ha et "mykt preg". På enkelte måter er oppholdet ved internatet "mykere" enn et opphold i et fengsel, som var, og delvis er, alternativet for de som fengsles etter utlendingsloven. Ombudsmannen fremhever særlig den frie adgangen til fellesskap ved internatet og at det i utgangspunktet ikke foregår noen innelåsing om kvelden, med unntak av sikkerhetsavdelingen. Det er imidlertid andre sider ved oppholdet som ombudsmannen antar må oppleves som hardere enn opphold i fengsel. Dette gjelder blant annet kostholdet slik det var tidligere, aktivitetstilbudet, inspeksjonsrutinene og deling av soverom. I ordinære fengsler får de innsatte som hovedregel enerom, mens det på utlendingsinternatet opereres med flermannsrom.

Et særskilt spørsmål som ombudsmannen er kjent med at blant annet NOAS, Redd Barna og Barneombudet har tatt opp i forbindelse med forslagene til lov- og forskriftsendringer, er internering av mindreårige. Det er blant annet vist til de begrensninger som følger av FNs barnekonvensjon 20. november 1989 og til UNHCRs retningslinjer for internering av asylsøkere. Denne siden ved utlendingsinternatet har ikke vært en del av ombudsmannens undersøkelser, og ombudsmannen har derfor ikke foranledning til å drøfte spørsmål knyttet til mindreårige nærmere. Ombudsmannen forutsetter imidlertid at departementet vil vurdere nøye de innspillene som er gitt på dette viktige området.

Ombudsmannen uttaler at det er positivt at det nå er foreslått et detaljert regelverk med hjemmel i lov.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Berit Brørby, Svein Roald Hansen og Ivar Skulstad, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Lodve Solholm, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Inge Ryan, fra Kristelig Folkeparti, Ola T. Lånke, og fra Senterpartiet, Magnhild Meltveit Kleppa, ser det som positivt at Sivilombudsmannen besøker forvaltningsorganer og institusjoner og undersøker nærmere forhold som virker kritikkverdige. Orienteringen i dokumentet viser at det var gode grunner for å gripe fatt i denne saken, og den videre saksgang tyder også på at Sivilombudsmannens engasjement har hatt betydning for at kritikkverdige forhold er blitt rettet opp.

Komiteen har merket seg at bakgrunnen for opprettelsen av utlendingsinternatet på Trandum blant annet var den kritikk som var reist fra flere hold mot at utlendinger som ble frihetsberøvet i medhold av utlendingsloven §§ 37 og 41, ble plassert i vanlige fengsler sammen med personer som var dømt for straffbare forhold. Europarådets torturkomité (CPT) var en av de instanser som tok opp dette forhold.

Komiteen viser til at Sivilombudsmannen under sitt besøk og gjennom den nærmere undersøkelse har

påpekt en rekke alvorlige forhold ved utlendingsinternatet. Komiteen ser det som svært alvorlig at internatet har vært i drift så lenge uten at det har vært utarbeidet klare regler forankret i lov og forskrift for driften av internatet og for bruk av frihetsberøvende tiltak, makt og tvang.

Komiteen viser videre til at Regjeringen i Ot.prp. nr. 28 (2006-2007), har lagt fram forslag til endringer av utlendingsloven for å gi et samlet og tydelig regelverk for opphold ved og drift av utlendingsinternat. Utkast til forskrifter har også vært på høring. Det vises i denne sammenheng til merknader i Innst. O. nr. 71 (2006-2007) fra de ulike partiene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg bruken av tvangsmidler og spesielt bruken av sikkerhetscellene. Dette var også tatt opp av Europarådets torturkomité (CPT). Flertallet har imidlertid også merket seg at bruken av cellene ble avvirket etter at Sivilombudsmannen tok opp saken.

Flertallet har videre merket seg at Sivilombudsmannen har tatt opp forhold rundt kommunikasjonskontroll, samtykke til internering, bruk av innleide vektore, aktivitetstilbud til de internerte, mattilbud og inspeksjoner. Omtalen av forholdene på alle disse områdene har til fulle synliggjort behovet for tydelige retningslinjer og regulering av internatets drift.

Flertallet mener det er urovekkende dersom det er riktig at en del av de som selv har gitt samtykke til internering, kan ha gjort dette på bakgrunn av mangelfull informasjon. Samtykkeerklæringen inneholder ingen nærmere informasjon om hvilke restriksjoner som gjelder for den internerte under oppholdet, og språkvansker kan også ha bidradd til at den enkelte ikke fullt ut har forstått hva samtykke innebærer. Noen har også vært i en presset situasjon fordi de ikke har hatt annet botilbud. Flertallet legger til grunn at det etter det nye regelverket er på plass, ikke lenger åpnes for plassering av personer i utlendingsinternatet etter samtykke. For denne gruppen må en finne andre ordninger.

Flertallet viser til at en del av ulike årsaker har opphold over lengre tid i utlendingsinternatet, til tross for at opphold ikke er ment å vare over lengre tid. Også barn og barnefamilier oppholder seg i internatet. Det er derfor viktig å legge til rette for aktivitetstilbud av ulik slag. En human behandling innebærer bl.a. at de som er berøvet friheten, har anledning til meningsfylte aktiviteter. Flertallet er tilfreds med at det nye lov- og forskriftsverket nå presiserer rett til opphold i friluft og fysisk aktivitet og at det skal tilbys et rimelig antall aktiviteter innendørs og utendørs.

Flertallet har videre merket seg at mattilbudet i internatet nå har blitt bedre, og vil i likhet med Sivilombudsmannen forutsette at det mattilbudet som nå gis er ernæringsmessig tilfredsstillende.

Flertallet erkjenner at det kan være nødvendig med hyppige inspeksjoner for å ivareta sikkerheten. Det virker imidlertid som om de rutinene som har vært, vanskelig kan ha ivaretatt den enkeltes rett til respekt

for sitt privatliv. Utgangspunktet må være at inspeksjonsvirksomheten ikke skal gå lenger enn hensynet til sikkerheten tilsier. Også dette synes nå ivaretatt i det nye regelverket som kommer.

Flertallet viser til at også mange barn har oppholdt seg i utlendingsinternatet. Dette er bl.a. tatt opp av Redd Barna og Barneombudet. Flertallet regner med at Regjeringen vil foreta en mer helhetlig drøfting av dette forhold med sikte på å finne ordninger som ivaretar barna på en god måte.

Flertallet har merket seg Sivilombudsmannens synspunkter på det foreslåtte nye regelverket og oppfatter det som at Sivilombudsmannen er positiv til dette. Så langt flertallet kan se, vil de nye lovparagrafer og forskrifter bedre de kritikkverdige forhold ombudsmannen har tatt opp. Opprettelse av et eksternt tilsynsråd som skal føre tilsyn med driften av internatet og behandlingen av utlendingene som oppholder seg der, vil også bidra til å bedre rettssikkerheten for de internerte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at disse medlemmer ønsker å innføre lukkede asylmottak for ID-løse asylsøkere, asylsøkere som vurderes å utgjøre en sikkerhetsrisiko, samt asylsøkere som har fått avslag på sine asylsøknader inntil utvisning er effektivisert. Lukkede mottak vil, etter disse medlemmers mening, løse svært mange problemer knyttet til håndtering av asyl og innvandring, både direkte gjennom at man sparer lokalsamfunn for belastningen et asylmottak innebærer, og indirekte gjennom at Norge blir et langt mindre attraktivt land for asylsøkere uten reelt beskyttelsesbehov.

Disse medlemmer er positive til at Sivilombudsmannen har kontrollert Politiets utlendingsinternat på Trandum, og vil påpeke at det er ekstra viktig med kontroll av forvaltningsorganer og institusjoner der det er nødvendig å bruke tvangsmidler. Disse medlemmer er videre enige med Ombudsmannen i at det er nødvendig å få på plass et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag, og ser at andre institusjoner med behov for frihetsberøvelse har et omfattende lov- og forskriftsverk som regulerer bruken av tvang overfor innsatte/pasienter. Disse medlemmer viser til at Fremskrittspartiet i behandlingen av Ot.prp. nr. 28 (2006-2007) går lenger enn Regjeringen når det gjelder å presisere de eksakte vilkårene for bruk av tvangsmidler i ny § 37 d i Utlendingsloven, gjennom å presisere at det er politiets objektive vurdering som skal legges til grunn når det gjelder å avgjøre hvorvidt det for å opprettholde ro, orden og sikkerhet i utlendingsinternatet, for eksempel er nødvendig å visitere besøkende eller andre som oppholder seg på internatets område. Disse medlemmer støtter videre opprettelsen av et uavhengig tilsynsråd som skal føre oppsyn med driften av utlendingsinternat og behandlingen av utlendingene som oppholder seg der.

Disse medlemmer viser til at asylsøkere som blir sittende på Trandum utlendingsinternat selv har hovedansvaret for situasjonen de har kommet opp i, og disse medlemmer mener at det er viktig at asylsø-

kere så tidlig som mulig får informasjon om muligheten for at de må tilbringe tid i utlendingsinternat eller lukket mottak.

Når det gjelder problemstillingen med barn i asylmottak, vil disse medlemmer vise til Fremskrittspartiets merknader i Innst. S. nr. 234 (2005-2006) og Innst. O. nr. 60 (2006-2007), der det påpekes hvordan Regjeringens politikk med sterkere vektlegging av barns tilknytning til riket gir noen svært uheldige incentiver som ikke nødvendigvis er til barnets beste.

Disse medlemmer ser at Regjeringen gjennom forskrift vil erstatte ordningen med bruk av vektere fra private firma med politiansatte transportledsagere, og vil påpeke at bruk av vektere fra privat sektor har fordeler som blant annet økt fleksibilitet når det gjelder å regulere bemanningen etter behov.

Disse medlemmer viser til at ressursbehovet i utlendingsforvaltningen ville ha vært vesentlig lavere

hvis Fremskrittspartiets innvandrings- og integreringspolitikk hadde blitt lagt til grunn, og at disse medlemmer derfor kutter betydelig i utlendingsforvaltningens kapitler i Fremskrittspartiets alternative statsbudsjett for å illustrere dette. Disse medlemmer ser imidlertid at det med dagens innvandringspolitikk er behov for ekstrabevilgninger for å få på plass tilstrekkelige lukkede mottak så raskt som mulig, og vil bevilge 40 mill. kroner til bygging og 10 mill. kroner til drift. På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen umiddelbart sørge for det nødvendige antall plasser i lukkede mottak for ID-løse asylsøkere, asylsøkere som vurderes å utgjøre en sikkerhetsrisiko, samt asylsøkere som har fått avslag på sine asylsøknader inntil utvisning er effektivert."

"I statsbudsjettet for 2007 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
690		Utlendingsdirektoratet	
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, økes med	10 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser, økes med	40 000 000"

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen umiddelbart sørge for det nødvendige antall plasser i lukkede mottak for ID-løse asylsøkere, asylsøkere som vurderes å utgjøre en sikkerhetsrisiko, samt asylsøkere som har fått avslag på sine asylsøknader inntil utvisning er effektivert.

Forslag 2

I statsbudsjettet for 2007 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter:			
690		Utlendingsdirektoratet	
	21	Spesielle driftsutgifter, statlige mottak, økes med	10 000 000
	45	Større utstyrsanskaffelser, økes med	40 000 000

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 4:1 (2006-2007) - om særskilt melding fra Sivilombudsmannen. Ombudsmannens undersøkelse av Politiets utlendingsinternat på Trandum - vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 5. juni 2007

Lodve Solholm
leder

Ola T. Lånke
ordfører

